

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NYTÅRSGAVE

til Borupris' Venner
1998

FUGLEBJERG 1998

NYTÅRSGAVE

**til Borupris' Venner
1998**

Redigeret af
Preben V. Andersen

FUGLEBJERG 1998

Foreningen "Borupris' Venner" har hjemsted i Fuglebjerg kommune. Foreningen, der afløste "Institutionen Borupris' Venner", blev stiftet 17. maj 1990, og har til formål med udgangspunkt i middelalderlandsbyen Borup i Borupris og tilgrænsende områder i Fuglebjerg kommune at bidrage til fortsat undersøgelse af og udbredelse af kendskabet til samvirket mellem mennesket og dets omgivende natur gennem tiderne.

Vignetten på titelbladet, der er tegnet af professor, dr. phil. Axel Steensberg, viser, hvordan man opvarmede stenene på et bål over kogegruben, inden kødet blev lagt i.

Nytårgaven er trykt i 200 eksemplarer, hvoraf 100 er nummererede.

Dette eksemplar nr.

er fremstillet til

Trykt hos Møns Bogtrykkeri

(Sats: Bertel Hansen.)

ÅRSBERETNING

Traditionen tro holdt vi julemøde og generalforsamling lørdag den 9. december i Fuglebjerg-Hallen.

Forud for mødet havde vi afsløring af mindestenen for amatørarkæolog Svend Dyhre Rasmussen.

Afsløring af mindesten for enkeltpersoner er ikke en hverdagsbegivenhed i Fuglebjerg kommune.

Der har ikke været afsløring af en mindesten for en enkelt person, siden stenen for folketingsmand Martin Hansen blev afsløret i 1928.

Mindestenen for Svend Dyhre Rasmussen står på hjørnet af Rejnstrupvej og Kirkeskovvej ved landevejen mellem Fuglebjerg og Glumsø lige over for området, hvor gårdene i landsbyen Borup har ligget.

Godsejerne Rolf og Claus de Neergaard, Gunderslevholm, har stillet pladsen til rådighed, og Fuglebjerg Kommune har tilbudt at holde omgivelserne fremover.

Stenen er skænket af stenhugger Gert MacLean fra Sørbymagle, som også har indhugget den indskrift, som sekretariatschef i Fuglebjerg Kommune Bertel Hansen har forfattet (se dennes indlæg).

Formanden for Borupris' Venner, museumsinspektør J.L. Østergaard Christensen sagde bl.a. i sin tale: "Denne mærkelige mand med det sære ydre og det mærkelige sind, hans interesse for fortiden bar ham gennem mange vanskeligheder". Østergaard Christensen nævnte videre, hvordan historien og arkæologien tidligere var et emne for amatører - og hvordan de ofte via deres store interesse havde bragt forskningen kæmpeskridt videre - ikke mindst Dyhre Rasmussen.

Herefter afslørede formanden mindestenen med den meget ram-mende inskription:

HANS FALKEØJE SÅ DÉT,
DER VAR SKJULT FOR ANDRE.
FORTIDENS AGRE I BORUPRIS
VIEDE HAN SIT LIV.

Stenhugger Gert MacLean spillede på sin sækkepibe, han sluttede med at spille "Amazing Grace", mens han gik tre gange rundt om mindestenen. Det var en stor oplevelse og en højtidelig stund for alle deltagerne.

Medlemmer begav sig herefter til kaffe og generalforsamling i Fuglebjerg-Hallen.

Generalforsamlingen blev ledet af Holger Johansen, og formanden aflagde beretning for året 1996. Beretningen var trykt i Nytårs Gave 1997. Formanden udtrykte glæde over, at Fuglebjergs julemærke 1996 havde motiver fra Borupris.

Kassereren aflagde det reviderede regnskab, som også var trykt i årbogen. Såvel formandens beretning som regnskabet blev enstemmigt godkendt.

Bestyrelsesmedlemmerne J.L. Østergaard Christensen og Preben V. Andersen blev genvalgt uden modkandidater. Bertel Hansen havde på forhånd meddelt bestyrelsen, at han ikke ønskede genvalg. Nyvalgt blev Henning Jessen, Fensmark, og Grith Lerche genvalgte som suppleant. Karen Bjerre genvalgte som revisor og Mogens Clausen som revisorsuppleant.

Formanden takkede Bertel Hansen for det store arbejde, han havde udført i bestyrelsen i mange år både som sekretær og revisor. Bertel Hansen har dog lovet bestyrelsen at være behjælpelig med redigering af årbogen.

Umiddelbart efter mødet konstituerede bestyrelsen sig med J.L. Østergaard Christensen som formand, Preben V. Andersen som næstformand og kasserer og Henning Jessen som sekretær. Øvrige bestyrelsesmedlemmer er Jens Chr. Pedersen, Fuglebjerg, og Hans Jørgen Heegaard, Holløse.

Sommermøde.

Sommermødet blev afholdt dels i Hækkenfeldthuset, hvor journalist Karen Vind beredvilligt havde åbnet dørene til det historisk spændende hus og sted for foreningens medlemmer og dels på Fuglebjerg kro, hvor vi bl.a. drak eftermiddagskaffe.

Karen Vind bød velkommen til Hækkenfeldt og fortalte kort om at leve og bo i disse vidunderlige omgivelser nær sø og skov.

Herefter fortalte Preben V. Andersen om husets historiske data og lidt om Hækkenfeldt-Jens.

Der har været bebyggelse i området fra slutningen af 1600-tallet, det nuværende hus er fra 1967.

Der har i fordums tid været livlig trafik i området, idet Frederik den Andens kongevej fra Antvorskov til Næstved gik tværs igennem haven til det nuværende Hækkenfeldthus. Kongevejene blev oprettet omkr. 1585. Senere har mange prominente personer kørt eller gået lige forbi Hækkenfeldthuset. Nævnes kan Grundtvig og Molbechs legendariske tur til Gunderslevholmdyssen en høstdag i 1808. I 1835 var biskop Mynster forbi, han skrev i sin visitatsbog, "Fra Tiustrup ad en meget smuk, men slet Vej, over Hækkenfeldt Bakke, til det smukke Gunderslevholm".

Efterårsmøde.

Efterårsmødet søndag den 5. oktober var henlagt til Trelleborg, hvor museumsinspektør Steen Wulff Andersen viste rundt og fortalte levende om det nye museum.

Ca. 20 medlemmer deltog i turen og gav alle udtryk for, at det havde været en interessant eftermiddag.

Her sidst i september måned ringede vores formand J.L. Østergaard Christensen og fortalte, at hans hustru døde den 25. september uden forudgående sygdom, og at han selv fik en blodprop i hjertet samme dag. Det var et meget trist budskab. Senere har Østergaard fortalt, at han har det godt, men at han ønsker at udtræde af bestyrelsen ved den kommende generalforsamling.

I den aktuelle situation må jeg udtrykke min forståelse for Østergaards beslutning, men ikke undlade at fortælle, at vi i bestyrelsen er utrolig kede af at slutte samarbejdet med Østergaard. Han har været meget behagelig at arbejde sammen med, og der har stået respekt om hans person og hans arbejde i Borupris' Venner.

Fra bestyrelsens side vil vi gerne udtrykke vores inderligste ønske om, at Østergaard må få et godt otium, trods savnet af sin hustru.

Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at takke alle, vi på en eller anden måde har samarbejdet med i det forgangne arbejdsår.

Ikke mindst skal der lyde en tak til vores næsten 100 medlemmer, som trofast bakker vores arrangementer og arbejde op.

Preben V. Andersen

AT HUSKE

af Peter Seeberg

Skæbnens veje er uransagelige. I 1950 blev jeg magister i litteraturhistorie og var nogenlunde arbejdsløs til september 1953, hvor jeg beskæftigelsesforanstaltet på Nationalmuseets industri-, håndværker- og arbejderundersøgelser og derved blev åbnet adgang til en frugtbar egn, der fastholdt mig for næsten resten af livet.

Alt det, man skulle have eksamensbrev til, fik jeg foræret i form af praksis: registrering af genstande (op mod 4.000 et enkelt år), beskrivelser af saneringsramte bygninger, rejser i hele landet for Nationalmuseets Provinsturné, alt sammen i tredje afdelings regi, først som medhjælper for den sprællevende David Yde Andersen, senere under Peter Michelsens opmærksomme tilsyn, og i interesseret billigelse fra afdelingens chef Axel Steensberg.

Med passende mellemrum blev jeg sat ud i kulden, fordi der ingen penge var til en løsgænger som mig, men så blev jeg taget ind i varmen igen, når der kom flere beskæftigelsespenge.

Allerede i midten af halvtredserne begyndte rygterne at gå om en ny provinsmuseumslov, der blev gennemtænkt af Axel Steensberg, P.V. Glob, Svend Larsen fra Odense Byes Museer med Viggo Nielsen som sekretær. Steensberg var ikke sen til efter en snak om loven drilsk at antyde, at det da vist måtte være noget for mig. Det var det jo. Jeg befandt mig godt på Nationalmuseet.

I 1957 blev jeg indfanget af Peter Riismøller i Ålborg til at bestride et job på Bryggeudgravningen i Bergen, der savnede mandskab, men hvor jeg blev stillet over for arkæologiske opgaver, der forekom mig umådeligt tiltrækkende, men hvor jeg var komplet uden faglige forudsætninger. Steensberg greb ind. Jeg skulle have et lille kursus i middelalderarkæologi, så skulle det nok gå.

På den måde lærte jeg Borup Ris at kende. Jeg havde set materialet i magasinerne, store flade reolskuffer med potteskår og rustne sager. der var pinlig orden i tingene, takket være Steensbergs kompetente assistent J.L. Østergaard Christensen.

I sommeren 57 rejste jeg så til Borup Ris og boede hos Østergaard og hans søde kone i en uges tid. Jeg blev sat ind i metoderne ved at grave et snit gennem et dige og medvirke ved opmålingen. Selv om det så let ud, var der mange ting man skulle lægge mærke til, men nu var jeg da ikke helt blank, så august 1957 rejste jeg til Bergen, hvor jeg kom til at blive i 1½ år som assistent for udgravningens dynamiske leder Asbjørn Herteig.

I Bergen kunne vi grave i dybden, udsnidsjord med læssevis af fund i et lag på op til 9 meter. I Borup Ris slog pløjedybden til, så havde man nået bunden almindeligvis, men begge lokaliteter var spændende og storslåede i deres sigte.

April 1959 blev jeg engageret for en hel måned i Borup Ris, jeg boede atter hos Østergaards under de samme hyggelige forhold. Svend Nielsen var også med i gravningen, han var uforlignelig præcis og et godt udtryk for sjællænderes sarkasme. Og så var som også i 1957 selve manden, der havde fundet Borup Ris der: Svend Dyhre Rasmussen, som strejfede rundt og gjorde iagttagelser med øjet og med den stenstikkerteknik, der holdt sammen på den store bygd, som Borup Ris engang har udgjort.

Dyhre Rasmussen var ikke jordens nemmeste menneske, men han vidste, hvad han havde med at gøre og Steensberg gjorde ham altid den ære, han fortjente. Fint at se dem sammen, Steensberg lyttende til de sidste nye ideer, loyalt kommenterende, så Dyhre Rasmussen ikke blot skulle gå ensom rundt med sig selv.

Jeg havde det godt, og rejste fra Borup Ris til vildmosen i maj og gravede en væbnergård fra middelalderen for Riismøller. Der begyndte at blive åbent for muligheden for, at jeg kunne blive provinsmuseumsmand. P.V. Glob ringede og spurgte om jeg ville med til Kuwait, ja det sagde man jo ikke nej til. Nu hjalp det. Steensberg og Glob havde øjensynligt samme mening. Jeg kunne bruges.

Borup Ris er en positiv paragraf i mit liv. Jeg har også der truffet det æventyr, der styrede så mange af mine barndomsdage. Og så traf man folk ikke mindst de arkæologiske ledere i min tid: Glob og Steensberg, deres humør og deres uhøjtidelige omgang med medar-

bejdere, der blev til et lille, tæt kløgtigt folk. Man skulle fortælle historier, ja, og så skulle man ikke bilde sig noget ind.

“FALKEØJE SER ALT” - avisartiklen, der gik over i historien.

I juli 1960 besøgte journalisten Bene Larsen Svend Dyhre Rasmussen ved udgravningerne i Borupris skov, og det kom der en spændende og nærmest legendarisk artikel ud af i Berlingske Aftenavis lørdag den 23. juli 1960.

Hun kaldte artiklen “Falkeøje ser alt”, dels på grund af udtalelser fra professor Axel Steensberg, dels fordi Svend Dyhre kun havde et øje.

Vi bringer artiklen, da vi anser den for en af de bedste der er skrevet om Svend Dyhre, men først lidt om Bene Larsen.

Bene Larsen var født den 20. april 1897 som datter af sognepræst P.M. Larsen og hustru Anna Elisabeth, København.

Hun blev student fra N. Zahles Skole 1916.

I 1918 blev hun ansat i Udenrigsministeriets Pressebureau og 1919-1922 gjorde hun tjeneste ved den danske legation i London og ved general-konsulatet i Hamborg.

I 1922 knyttedes hun til Berlingske Tidende som chefredaktør Christian Gulmanns sekretær - med løfte om, hvis hun egnede sig til journalist, som var hendes mål, at hun efterhånden kunne glide over som sådan.

Hendes første arbejde på dette felt var en daglig lille artikel, Torvekurven.

Det viste sig hurtigt, at hun var en dygtig journalist. Hun skrev mange arter af journalistisk gennem 40 år til sin død i 1962. Særligt dyrkede områder var kirke- og skolestof, men hun var en all round journalist.

Artiklen om Svend Dyhre Rasmussen kom med i den mindebog, Berlingske Tidende udsendte i 1963 efter Bene Larsens død, “Glimt fra 40 års journalistik” af Bene Larsen. Det er fra denne bog, artiklen er hentet.

Når man læser artiklen kan man fornemme, at Svend Dyhre godt kunne lide at tale med Bene Larsen, hvilket altså ikke altid var tilfældet, når han fik besøg af pressen. Han er rigtig i hopla, da hun spørger “Hvor er De fra, Svend Dyhre Rasmussen?”, og han svarer “at han er ingen steder fra, at han ikke ved, hvem hans forældre er, at der kun står tal på hans dåbsattest”.

Det er at behandle sandheden noget lemfældigt, da han jævnligt skrev sammen med sin mor fra 1927 til hans død i 1974 (se Nytårs Gaven 1997).

Pirella V. Andersen

FALKEØJE SER ALT

af Bene Larsen.

HAN ER DEN MAND I DANMARK, DER KAN SE MEST, SIGER EN PROFESSOR OM HAM. OG SÅ HAR HAN ENDDA KUN ÉT ØJE.

Han sidder på en grå kampesten, mosgroet, helt nede i skovens bund. Han ser barket ud af livet - en kasket på snur, et gammelt tørklæde i den åbne halslinning, slidt arbejdstøj, lange sorte støvler, godt snavsede. Hans grønne og brune klæ'r går beskyttende i ét med skovens farver. Hvem ville lægge mærke til ham?

Der er heller ikke ret mange, der har lagt mærke til ham. Folk på egnen, men ellers kun en inderkreds. En inderkreds fra Nationalmuseet, forskere med kendte navne. Vor specialist i bondekultur, professor *Axel Steensberg*, siger:

- *Det er den mand i Danmark, der kan se mest.*

Selv afviser han bidsk. Han er ikke noget særligt.

- *Det, jeg kan, er ikke andet end rutine. Noget enhver kan træne sit øje op til.*

Men de, der ved besked, siger nej. Det særlige ved denne mand er, at han aldrig har tabt barnets evne til at undres.

Det, andre går henover uden at bemærke noget som helst, springer ham i øjnene og får ham til at stå stille. Han ikke alene ser, men han ser med falkeøjne lige igennem til sammenhængen. Ubetydelige konturer i jorden føjer sig sammen til et helhedsbillede.

Sådan oplever man det, når man går over stok og sten efter ham ude i skoven. Arbejdsmanden i det slidte tøj er forsvundet i *det* nu, vandringen begynder. I stedet følger man en suveræn gennem hans rige af veldyrkede agre, trafikårer og vandmøller, alt sammen tilhørende den forsvundne by der borte. Han går med lange, sikre skridt og træder fast i marken. Nu står hans stille midt på en bakke og peger:

- *Se dér går en dal - dér går en højderyg og dér en dal igen. Det er de agre, kan jeg fortælle Dem, som dyrkedes af Anders Jacobsen*

Lunge, der havde en gård i landsbyen på den anden side skoven. Han blev rigshofmester hos dronning *Margrethe*.

Et almindeligt blik ser intet på denne bakke, blot græs og muld mellem sten, men for Falkeøje ligger terrænet klart som i det 15. århundrede. Hans naturbegavelse er i slægt med den, man finder hos visse folk på landet, der kan vise vand. Men det vil han ikke høre tale om. Hans beskedenhed er lige så sær og trekantet som han selv.

- *Når man nu kun er en tjener*, siger han.

Dermed mener han, at æren tilkommer professor Axel Steensberg, for hvem han har arbejdet i ti år, og hvis ord synes at være ham en lov. Professor Steensberg så tværs gennem dette menneske, der er en original i god forstand, og lige til, hvad han virkelig rummer. En ægte forskersjæl, en selvfortærende lue.

Men ikke en mand, der kan måles med borgerlig alen eller spændes ind i faste rammer. En fri fugl, en vagabondnatur. En ener med fortrin og fejl. Dem gør han ikke det fjerneste forsøg på at skjule.

Og han tænker både højt og impulsivt om ting og folk, der kommer ham på tværs, såsom ubudne journalister. Men dette er langtfra den værste slags, man kan træffe på. Tværtimod føler man intuitivt, at man er stødt på "den tusinde mand" inden for dette felt.

Og nu er øjeblikket inde til at spørge:

- Hvem er da denne mand?

Man spørger ham selv, som han sidder der, grå som den grå sten, han læner sig til:

- *Hvor er De fra, Dyhre Rasmussen?*

- *Jeg er ingen steder fra*, svarer han. *Jeg er en fuldstændig fremmed fugl. Jeg ved ikke, hvor jeg er født. Jeg ved ikke, hvem mine forældre var. Hvis De så min dåbsattest, ville De undres. Der står bare et par tal.*

Jo, jeg voksede op ovre ved Bromølle hos nogle mennesker, og så var jeg der, til jeg var 22, ovre ved Tissø. Da jeg var 23, kom jeg hertil. Jeg havde lært til maskinsmed og grovsmed, men jeg stod aldrig nogen læretid ud, for så flakkede jeg igen. Jeg havde tilpas-

ningsvanskeligheder alle vegne. Det var altid svært for mig at få kontakt med andre mennesker.

Da jeg kom hertil som smed, blev jeg gift, men jeg blev skilt igen, og mine to børn er aldrig kommet til mig. Men en 4 års purk, min kone havde, han er blevet ved at holde til mig. Og huset mistede jeg, da vi blev skilt, og min kone tog en anden, og det hus, jeg nu bor i, skal jeg ud af til efteråret, for det er ikke mit, og det skal bebos af nogle københavnere.

- Har De været andet end smed?

- Ork, jeg har prøvet alt muligt. I tre år rejste jeg rundt med gynger på markedspladser. Flakkede igen. Men fra dreng har jeg haft en hang og en tendens til at læse om alle ting - og jeg havde ikke noget at læse i. Så gennemrodede jeg lossepladserne, og kan De huske, at i tyverne havde Familie Journalen mange videnskabelige artikler? Dem fandt jeg og har gemt dem under hele min omflakkende tilværelse.

Den skolelærer, vi havde, var dygtig til danmarkshistorie og geografi. Han så på, at vi fik lært noget. Da jeg blev ældre, gav jeg mig selv til at studere astronomi, for man må da vide noget om solsystemet og planeterne og deres størrelser og deres baner og hele det system med mælkevejen og stjernerne, for at man kan være med.

Og så læste jeg geologi. Nej, jeg har aldrig lånt en bog på et bibliotek. Jeg har købt alle mine bøger selv. Enten har jeg fået dem billigt antikvarisk, eller jeg har tiggert mig til dem. Jeg har sat mig ind i alle naturvidenskaber, og da det var gjort, begyndte jeg på verdenshistorien.

Tit blev jeg væk, for jeg brugte tiden på at flakke rundt i naturen.

Så tyggede jeg danmarkshistorie, kulturhistorie, lokalhistorie, og så - ja, så blev den gal, for jeg passede jo ikke mit arbejde.

Og det kan jeg sige uden at prale: i dag kan jeg finde, hvad det skal være af spor af gammel kultur. Men det kan jeg kun, fordi jeg har arbejdet ti år for professor Steensberg og nydt hans tolerance. Aldrig har han javet med mig, men ladet mig gå min egen gang.

Først henvendte jeg mig til 1. og 2. afdeling på Nationalmuseet, men blev vist videre til professor Steensberg, der dengang gravede ved Store Valby. På et eneste kvarter havde han forstået, hvad det drejede sig om.

Det var i 1950, og jeg var da på en fabrik i Fuglebjerg. Det var direktøren selv, der satte mig i gang, for jeg skal sige Dem, at jeg har en talefejl - og det havde han også! Men han var en direktørskikkelse, man ikke forestiller sig, for han var en *kammerat*. Ellers var det altid, når man kom et sted hen og skulle arbejde og var som jeg, for jeg har også kun ét øje - ja, så blev man lukket ude.

Den almindelige menneskelige grumhed forbinder talefejl med mangel på begavelse. Manden fik den fejl som barn efter en svær sygdom, men hans hjerne måtte normale mennesker ønske sig.

Den grimme ælling blev imidlertid som den klassiske kanøflet og er mærket af det. En besynderlig art af en svane, forpjusket at se til ved første øjekast, men med hele rejsningen i behold, når den er i sit rette element. Og er tilliden vundet, hverken bruser eller hvæser den længere.

En venlig hånd har givet den føde, men kun sparsom. Det har ikke været muligt at opnå mere end en bevilling gennem arbejdsministeriet til beskæftigelses-henviste. Dyhre Rasmussen betales med almindelig arbejdsmandsløn.

- Og jeg har alle dage været en dårlig økonom, sig han. Jeg bruger det, jeg tjener. Det kan lige rende rundt. Varm mad? Nej, det får jeg ikke tit, men jeg sætter heller ikke store krav. Bare lige at jeg kan opretholde livet. Men nu skal jeg rejse fra huset, og jeg har ingen steder at rejse hen med mine bøger og King.

King er en dejlig schæfer.

- Han skulle være skudt. De kunne ikke styre ham. Så købte jeg ham for 25 kr. Jeg synes, det var synd.

En ener er som regel venneløs. Man kan sige, at han selv er skyld i det, og deri kan man have så evig ret, men hvad er der ved det? For mennesker af den art gælder der andre love end linealens, og eneren besmykker hverken sig selv eller sine geminger. Da han bliver

spurgt, om han ikke kunne tænke sig at søge om at blive medlem af Oldskriftselskabet lige som amatørarkæologen Karl Nielsen fra Værløse, siger han med henblik på sin brogede fortid:

- Det ville jeg aldrig være bekendt at spørge nogen om.

Oldskriftselskabet ville ellers få nye syner rullet op. Han er gået rundt i skovene med Axel Steensberg og har vist ham, hvor der har ligget fiskedamme og stenkredse, som endnu hører til fortidens gåder. I år sendte man bud efter ham til Fyn. Man havde forgæves søgt efter agre fra Kristi tid.

- Kom Marius, råber dette Falkeøje til en mand på arbejds holdet i skoven, i færd med en vandmølle-gravning. Marius hører til de erhvervshæmmede, der har fået et job ved denne undersøgelse, og han befinder sig som en fisk i vandet i stedet for at gå og hæve invaliderente. Marius er en *kammerat*, som efter sin lærers mening er ved at blive god.

Med Marius som vidne fortæller han, at han ikke var meget for det, men efter to opfordringer tog han til Fyn.

Aftenen før havde han siddet med et gammelt grundkort, han engang havde fundet på en losseplads, og ved hjælp af det udså han sig et sted, hvor disse agre måtte kunne findes. Tre ting skulle spille sammen: et vist terræn, geologiske forhold og datidens klimatologi. Inden for 10 bestemte kvadratkilometer måtte stedet ligge, og han drog af sted med Marius bag på motorcyklen. Da de om aftenen ved halvtotte-tiden passerede ad en asfalteret vej, gav det to stød i cyklen. De standsede, så i lygtens skær på stedet, mærkede sig det. Næste morgen var de på pletten. Jo, der lå agrene.

- Det var den 28. marts, siger Marius triumferende.

Der er ingen grund til at opgive, hvor Dyhre Rasmussen og hans sjak arbejder. Tværtimod skal de have fred for rend af nysgerrige.

En by har ligget på disse kanter, dækkende et område på ca. 200 hektarer. Dens udgravning tager fagfolk sig af. Den er forsvundet i slutningen af det 13. århundrede, en tid, da mange byer forsvinder og ny opstår. Hvor stor den har været, og hvorfor den forsvandt, vides ikke.

Der findes masser af begravede byer i Danmarks skove, siger Falkeøje. Han er i sin fritid ude på rekognoscering i omegnens skove og har ved Næsbyholm fundet agre som på Fyn fra Kristi tid.

Med sin geologiske viden kan han bestemme, hvad der er natur, og hvor mennesket har grebet ind. Jernalderen har dyrket sine agre på en bestemt vis, middelalderen på en anden. Så følger de højryggede agre indtil udstykningen. Falkeøje ser dem, hvor som helst de findes.

Sommer og vinter strejfer han om i skovene. Hans levevis er yderst spartansk, men kammeraterne på holdet sørger han for. Kun når det er barfrost, indstilles arbejdet med gravning, men selv indstiller han aldrig. Før i tiden kunne han tage til København for at fordybe sig i Nationalmuseets skatte, og han forskrev bøger.

De sidste ti år har han ikke haft tid til andet end at koncentrere sig om arbejdet. I sit hus har han væggene dækket af bøger. De, der ikke er plads til, ligger i kasser, hvor han kan dykke ned og tage, hvad han har brug for.

Hvad med fjernsyn?

Foragteligt:

- Selv om nogen ville forære mig det, ville jeg ikke spille tiden på det.

Hans aftener går med at fremstille tegninger og renskrive notater om arbejdet. Maskine kender han ikke, men han skriver mere end hurtigt. For øvrigt er han en tusindkunstner med sine hænder. Han kan selv lave alt mulig, fortælles det om ham. Hans fortid kommer ham til gode på denne vis.

Længere borte end den vandmølle, han nu er ved at afdække, har der været to andre. I middelalderen slog to-tre bønder sig sammen om en mølle ved en bæk og malede her deres korn. Valdemar Atterdag var en konge, der forstod vandmøllernes værdi. Han skriver ifølge Dyhre Rasmussen:

“Ikke en dråbe vand i stranden, uden at den har gjort nytte.”

Men da Christian den Fjerde anlagde de store Kongens Møller, blev småmøllerne kendt ulovlige og standset.

Det fyger med årstal og historiske citater fra Dyhre Rasmussen. Christoffer den Anden får det summariske skudsmål med på vejen:

“Han pantsatte hele butikken”.

Altså Danmark.

Et sted i skoven har Dyhre Rasmussen fundet et potteskår både fra første del af yngre jernalder og fra det 12. århundrede. Et andet sted en pragtfuld langdysse, men det interessanteste er ikke den.

Det interessanteste er, at den har ligget midt i en rundkørsel, der siger sparto til vore dages med 15-16 vejbaner. Her gik en hovedvej fra Sorø til Vordingborg.

Denne mand, der kan se mere end nogen anden i Danmark, kan ikke se, hvortil han om nogle måneder skal hælde sit hoved. Han mangler kun få tusinde til et hus, en klatskilling, men for arbejdsmanden uoverkommeligt.

Så bør andre give en hånd med, så han får tag over hovedet for sig selv, for King og den værdifulde bogsamling.

Vi har en ener af en forsker i den mand, der ser mere med sit ene øje end nogen anden i Danmarks land.

23. juli 1960.

DALEN VED HÆKKENFELDTHUSET OG SVEND DYHRES VANDRINGER

**Svend Dyhre Rasmussen,
Hækkenfeldt-Jens og
livet nær naturen
fra overdrev, skov og sø.
Dyhre vendte også problemet om
sig selv, folk på egnen
og døden.**

Af Henning Jessen

Hækkenfeldthuset og Hækkenfeldt-Jens spillede i en årrække en vigtig rolle i Svend Dyhre Rasmussens liv. Når man læser hans notater og erindringer om natur og stemning omkring Hækkenfeldthuset, kan man af og til få en følelse af, at Svend Dyhre kunne identificere sig med selve miljøet omkring Jens og huset.

Ofte falder Svends vej forbi - om dagen såvel som om natten - ned gennem dalen mod Tystrup sø og Hækkenfeldthuset.

Selv skriver Svend Dyhre om de år, da han havde sin gang hos Jens i Hækkenfeldthuset:

“Når jeg er nede hos den i folden (d.e. hesten Nora), går jeg som regel en tur til søkanten ved Hækkenfeldt, enten det er dag eller nat, og jeg lader så tankerne gå tilbage til den tid i 1930’erne og 1940’erne, da jeg kom så meget dér hos Hækkenfeldt-Jens. Alle de mystiske spøgelseshistorier, som han fortalte mig! Men i langt overvejende grad synes jeg, det var sjovest at sidde der om natten - ja, jeg satte mig et sted på en sten eller en brink, eller hvor det nu kan passe og tænker tilbage “her gik også den gamle ven”, og jeg forsøger at mane Jens’s historier og spørgsmål frem. Angst, panik eller skovrædsel? Nej, det synes jeg ikke. Jeg går jo derud for at opleve nattens stilhed i ødet, og dette øde og den stemning kan man ikke opleve i nærheden af moderne huse og moderne veje. Ikke når man er mig, “Rakkeren fra Hammersmølle” - så har man sine egne tanker og sit eget syn på tilværelsen. Kan man ikke komme i kontakt med de væ-

sener, som fortidig overtro har fostret, må man se dem for sit indre blik som skygebilleder og tænke sig til deres tilstedeværelse for ikke at tabe den rette tråd og inspiration til fortidens bondetanker, der jo også var et meget væsentligt led i bondekulturen ”

Hækkenfeldthuset før 1963.

Hærværk mod det 300-årige Hækkenfeldthus.

Fredag den 17. maj 1963 bragte “Sorø Amtstidende” en reportage om et ødelæggende hærværk mod Hækkenfeldthuset. På dette tidspunkt stod det tomt - og hærværksødelæggelserne fejede hen over det nogenlunde efter samme mønster som på “Rådvedhuset” ved Valdemarsminde.

Lakonisk og kortfattet konstaterer Svend Dyhre om hærværket:

“Tragisk, men ganske typisk for vores tid, desværre.”

I sommeren 1997 besøgte medlemmer af “Borupris’ Venner” Hækkenfeldthuset - smukt beliggende, nænsomt restaureret og til stadighed beboet.

Det var her Svend Dyhre gennem årene holdt til i mange timer på alle tider af døgnet. I en sidebemærkning fortæller han: “Skade at den lerklinede bageovn omme bagved fik lov at forfalde. Jeg har kendt

den. Jeg gemte fiskegrejer i den, når jeg fiskede illegalt i søen efter ål. Der var ingen, som kom indgangen nær - godt dækket af buskads og brændenælder. Og Jens holdt vagt over sin røverborg.”

Slugten og dalen.

Svend Dyhre fortæller om Hækkenfeldtdalen:

“Når jeg bliver ked af at fundere over mine egne svundne dage på denne egn og plet, går jeg min vej op igennem slugten, den brede dal. Jeg har “Gnyhøjs” bløde silhuet mod nattehimmelen på min højre side og stien fra Tadse Røde Hus til Hækkenfeldt på min venstre side med de store, gamle bøges truende silhuetter. Foran har jeg en buskadsagtig trægruppe med Røde Kilde. I en stille nat kan man høre vandets klukken i de sindrige vandhævert-apparater, der er vandværk for Tadse Møllegård. Her er endnu en gammel livskraftig kilde. Der er lyde der - “bækketøj”, som Mose Karls Georg (en af egnens folk) ville have opgivet ånden af skræk over.”

Svend Dyhres interesser for landskabskultur er også i dagbogsbladene nær ved overfladen:

“Her løb en liden grøft engang, hastig fra kilden mod søen. Gad vide om der også var en lille skvatmølle her? På målebordsbladet er der i alle fald afsat en rende.”

Tilbage til den nære natur.

Svend Dyhre:

“Jeg hører ugleskrig. Ja, det er deres tid nu i den mørke nat. Uhyggeligt? Nej, ikke når man er fortrolig med skoven og overdrevsbevoksningerne ved dag og nat. Man kender nattens lyde - man kender skumringens og dagbrækningens. Og man kender årstidernes lyde døgnnet igennem. Der er ingen mystisk uhygge ved det, for det er naturen, som, hvor der endnu er sand natur, permanent er beroligende.

En vild oase.

“Jeg går langsomt op mod lunden med Røde Kilde. Mon den har været hellig kilde engang? Man har aldrig hørt om det. Den har vel

været gemt her i urskovsområdet i de hellige kilders tid, og den har reddet bevoksningen, som blev en lund, en skøn, vild oase her midt imellem de dyrkede agre. Lundene er fredet - gudskelov - alt er fredet her.

Det er stadig tåget, meget tåget, men ikke den slags tåge, der frembringer hovedløse heste, og heller ikke mere tåget, end at jeg skimter de omgivende træers og "Gnyhøjs" slørede konturer. Jeg går sønden om lunden. Der er bløde steder på græsmarken - "væld" kalder man det - en gryende eller døende kilde. Snarest det sidste. Man ser det eller mærker det og går udenom. Ser man ikke naturen, føler man den - med fødderne!

Man ser faktisk intet i denne dal - andet end den natur, man søger. Heller ikke om dagen ser man meget. Kun til øst er udsynet frit over søen. Hækkenfeldthuset putter sig ind under skråningen her i forgrunden, men længere ude bryder "Bavelsegårds" moderne, røde tage den tilstræbte, gamle idyl. Men alt dette ser man jo ikke i denne stille, tågede nat. Man ved bare, at det er der."

"Akja"

Svend Dyhre føler alderens påvirkning, når han traver op gennem dalen.

Han skriver:

"Akja, da jeg var yngre og tog den slags ture, gik det i raskere gangart. Nu kan jeg mærke, jeg er ældre. Luften, hjertet. Det kniber med at få luft. Hjertet hamrer. Naturens sygdomme har lært mig at gå langsomt og eftertænksomt. Ofte må jeg stå stille eller sætte mig, til blodpumpen falder til ro igen - ellers gøres turen til et mareridt. Kan man styrte død om? Ja måske, og så ville folk sige, at nu er "Tanden", Rakkerknægten fra Hammersmølle, død af skræk. Han er anfaldet af et eller andet. Hvad ville han også her ved nattetide og med rygsæk? Er det så underligt, at vi altid har sagt, at "han havde en skrue løs", siger de. Intet fornuftigt menneske render rundt derude i ødemarken i nattens mulm og mørke, hvis de ikke har lyssky kunster

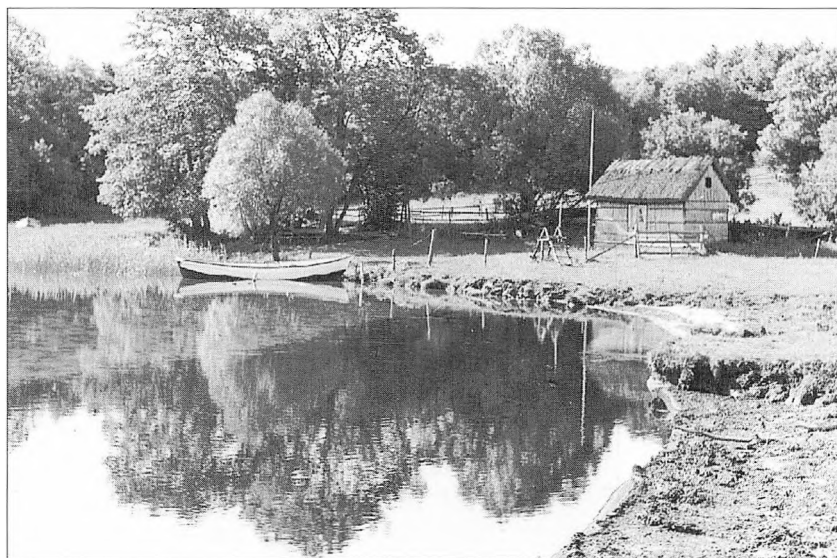
for, men nu fik han da fred, den urolige sjæl (selvom nogen vil tro, at jeg går igen). Noget godt og rosende eftermæle får jeg næppe.”

For Svend Dyhre er alle muligheder åbne, når man funderer, mens hjertet hamrer - men ofte oplevede de, der omgikkedes ham, at han trak det modsætningsfyldte og kontroversielle omkring sin person frem.

“Rakkerknægten”, den “småtossede”, som i mange folks snak endda ville gå igen - i skovene, på overdrevene, ved søen.

På en måde var det ikke Svend Dyhre ubekvem, at han i et af de københavnske dagblade, “Berlingske Aftenavis”, af journalisten Bente Larsen i en overskrift kaldtes “Falkeøje” (også nævnt i andre af Nytårs Gavens indlæg).

Ikke blot var det bedre end det provokerende “Rakkerknægten” - men det var utvivlsomt også meget rigtigere.

Ved søen neden for Hækkenfeldthuset.

DYHRE RASMUSSENS MINDESTEN.

Det er sin sag at skrive ord, som skal stå på en mindesten. Der skal stå så meget som muligt, og det er jo begrænset, hvor meget der er plads til på en sten, hvor bogstaverne skal hugges og tilmed have en vis størrelse..

Som nævnt andetsteds i Nytårs Gaven skrev journalisten Bene Larsen i Berlingske Aftenavis artiklen "Falkeøje ser alt", hvor Axel Steensberg bliver citeret for at sige om Dyhre Rasmussen: "Det er den mand i Danmark, der kan se mest". - Og så havde han endda kun synet på det ene øje. Dyhre Rasmussen så tidligt, at der var noget særligt i Borupris. Han satte alt ind på at gøre videnskaben opmærksom på sin opdagelse, og da hans opdagelse langt om længe blev accepteret af Nationalmuseets folk, brugte han mange år - stort set resten af livet - på at deltage i udforskningen af området. Han foretog opmålinger af agre og gårdtomter, han skrev tusindvis af optegnelser. Han var - trods sit skrøbelige helbred - i området i al slags vejr. Han satte sit liv på spil for at løse den opgave, som han anså for den vigtigste.

Så mange ord kan der jo ikke stå en sten - derfor måtte vi nøjes med denne tekst:

*SVEND DYHRE RASMUSSEN
1910 - 1974
HANS FALKEØJE SÅ DET,
DER VAR SKJULT FOR ANDRE.
FORTIDENS AGRE I BORUPRIS
VIEDE HAN SIT LIV.*

Dyhre Rasmussen skjulte ikke, at han på mange måder følte sig mere i overensstemmelse med den måde, man levede på i tidligere tider frem for samtiden med jagten efter materielle goder. Derfor valgte jeg en kort og knap tekst med et koncentreret budskab - ligesom man gjorde det på runestenene.

Som nævnt i sidste års "Nytårsgave" er teksten hugget af stenhuggeren Gert MacLean fra Bøstrup, som ud over teksten også huggede en svævende falk, som er placeret øverst. Stenen blev afsløret i forbindelse med foreningens julemøde i 1996.

Det er jo ikke alle beskåret at få sine ord mejslet i granit, og jeg vil da ikke lægge skjul på min glæde over, at bestyrelsen valgte mit forslag til tekst på stenen. Tak for det.

Bertel Hansen

REGNSKAB 1996/97

for perioden 1. november 1996 - 31. oktober 1997 (8. regnskabsår).

Driftsregnskab	kr.	kr.
INDTÆGTER		<i>(1995-96)</i>
Indgået kontingent	12.555,00	12.015,00
Modtagne tilskud	0,00	2.000,00
Renter	42,92	18,02
Salg af Nytårgaver	240,00	930,00
Indtægter i alt	12.837,92	14.963,02

UDGIFTER

Aktivitetmesse	0,00	697,90
Nytårgaven	5.000,00	11.250,00
Møder, gaver m.v.	1.351,25	224,00
Administration, porto m.m.	1.600,25	1.658,50
Udgifter i alt	7.951,50	13.830,40
Årets overskud	4.886,42	1.132,62
	12.837,92	14.963,02

Status

AKTIVER

BG-Bank	9.621,27	3.016,08
Sparekassen Den Lille Bikube	11.097,50	0,00
Girokonto	0,00	12.411,27
Kontant	0,00	405,00
I alt	20.718,77	15.832,35

PASSIVER

Egenkapital 1/11 1996	15.832,35	14.699,73
Årets resultat	4.886,42	1.132,62
Egenkapital 31/10 1997	20.718,77	15.832,35

Fuglebjerg, den 8. marts 1998

Preben V. Andersen

Bestyrelsen for foreningen "BORUPRIS VENNER"

Formand:

Museumsinspektør J.L. Østergaard Christensen,
Holbæk Museum, 4300 Holbæk, Tlf. 53 43 23 53.

Næstformand og kasserer:

Sparekassedirektør Preben V. Andersen
Dalsgårdsvej 72, 4250 Fuglebjerg, Tlf. 55 45 37 73

Fhv. borgmester Jens Chr. Pedersen

Dalsgårdsvej 10, 4250 Fuglebjerg, Tlf. 55 45 34 87

Afdelingsleder Hans Jørgen Heegaard

Kyse Overdrevs Vej 7, Holløse, 4700 Næstved, Tlf. 53 75 00 25

Sekretær:

Fhv. chefredaktør Henning Jessen,
Slibemestervej 15, Fensmark, 4700 Næstved, Tlf. 55 54

Revisor:

Lærer Karen Bjerre
Haldagemaglevej 7, 4250 Fuglebjerg, Tlf. 55 45 33 65

Revisorsuppleant:

Mogens Clausen,
Hindholmvej 3, Kvislemark, 4262 Sandved, Tlf. 53 75 64 94.